

Hizkuntz paisaia Donostian

Intxaurrondoko kaleak euskaldunenak

Hizkuntz paisaiatz josia dago gure egunerokotasuna. Handik eta hemendik begietan barrena dugu kaleetako eta dendetako informazioa. Ohartzen al gara, ordea, zein hizkuntzatan jasotzen dugun hori guztia?

SAIOA LABAKA

LURRALDE, eskualde edo hiri batean hizkuntza nola erabiltzen den adierazten du hizkuntz paisaiak. Hizkuntzaren bizitasunaren neurgailu gisa ere har daiteke, hein batean, kontzeptua. Orain lau urte Euskal Herriko Unibertsitateak eta Donostiako Euskararen Udal Patronatuak Donostiako hizkuntz paisaia aztertzeko ikerketa abian jarri zuten. EHUKo iker lari Jasone Cenoz eta Jokin Aiestaran izan dira azterketaren arduradunak. Ikerketaren emaitzen nondik norakoak azaldu dizkiugu Jasone Cenoz berak.

Donostiako bederatzi auzoetako (Intxaurrondo, Parte Zaharra, Loiola, Antigua, Altza, Egia, Gros, Amara eta Erdialdea) hizkuntz paisaia aztertu dute. Auzo hauetako kale nagusietan dauden establezimendu mota guztiak eta eurretan dauden errotulu, iragarki eta euskarriak izan dituzte aztergai. Hizkuntzen erabilera neurtzea izan da ikerketaren helburua.

Auzoen arteko aldeak

Hizkuntz paisaian euskararen presentzia handiena Intxaurrondon dago, (%67,4). Atzetik segika Parte Zaharra (%58,8), Loiola (55,9), Antigua (%53,9), Altza (%53,2), Egia (%52,9) eta Gros (%46) auzoak daude. Ondoko bi auzoetan, berriz, euskararen presentzia nabarmen txikiagoa da: Amara (%37,3) eta Erdialdean (%34,3). Alde han-

Donostiako paisaia linguistikoa gaztelania gailentzen da.

dia dago, esaterako, Intxaurrondoren eta Erdialdearen artean. Datuon inguruko irakurketa egiteko eskatu diogu Josune Cenoz: "Ez ditugu dendak bakarrik aztertu ikerketan, etxe-atarietako plaka profesionalak ere aztergai izan ditugu. Erdialdean eta Amaran etxe-atarietako plaka asko daude, esaterako, eta, oro har, gaztelaniaz egoten dira euskarri horiek. Intxaurrondon, berriz, etxe-atarietako plaka askoz gutxiago dago. Era berean, Intxaurrondo auzo gazteagoa eta euskaldunagoa ere bada, eta gazteek negozio berria

zabaltzerakoan euskararen aldeko hautua egitea normalagoa da".

Auzoen arteko ezberdintasunek, auzo bakoitzean topa ditzakegun establezimendu motekin eta etxe-atarietako plakekin zerikusi zuzena dute. Izan ere, euskararen erabilera eta presentzia establezimendu motaren arabera aldatu egiten da. Esaterako, taberna, jatetxe eta dendetan erabiltzen da euskara gehien, baita eraikin ofizialetan ere. Cenozek aipatu digunez, banketxeetan gero eta gehiago nabaritzen da euskararen presentzia, eta etxe-atarietan bulego-

ak iragartzen dituzten errotuluetan gaztelania hutsezko edukiak dira nagusi. Auzoetako biztanleen hizkuntz erabilera ez du hizkuntz paisaian zuzenean eragiten.

Euskara gaztelaniarekin batera

Elebitasuna Donostian errotuta dagoela adierazi du ikerketak. Halere, bi hizkuntza ofizialek paisaian duten lekua oso ezberdina da, hizkuntza bakoitzak gizartearen duen estatusaren arabera. Gaztelania gailentzen da Donostiako hizkuntz paisaian. Ia establezimendu guztietan agertzen da, aztergaiaren %90ean. Euskararen presentzia, berriz, %34tik %67ra bitartekoa da eta euskara gaztelaniarekin batera agertzen da gehienetan. Euskararen presentzia nahiko sinbolikoa da, eta euskara bigarren hizkuntza da gaztelaniatik urrun.

Aztertu dituzten euskarri elebidunetan gaztelania indartsuago ageri da euskara baino. Hizkuntza nagusia da gaztelania, bai hizkien tamainari bai eskaintako informazioari dagokionez. Euskara oso kasu gutxitan da hizkuntza gailena. Oro har, idazkun elebidunei dagokionez, %50ean gaztelania izaten da nagusi eta %10-%15 bitartean, berriz, euskara. Bestalde, erakunde publikoetan bi hizkuntzen erabilera orekatua dagoela ondorioztatu dute ikertzaileek. Alde handia dago, beraz, erakunde pribatuetatik publikoetara, eta establezimendu mota batetik bestera ere bai.

“Hizkuntz paisaiari lotuta, beste ikerketa batzuk egin ditugu Herbehereetako frisia aztertzeko. Euskararen kasua frasieraren egoerarekin erkatu dugu, eta frisia babesteko hizkuntz politika askoz ahulagoa dela ohartu gara. Frisia

oso gutxi ikusten da hizkuntz paisaian, esaterako. Euskararen egoera frasierarena baino askoz hobea da. Dena den, euskararen tokia eta funtzioa gaztelaniarekin erkatzea beste gauza bat da”, esan digu Cenoze.

Ikerketaren emaitzak eta turisten pertzepzioa ez datoz bat euskararen pisuaz ari garela. Turisten %58,6aren esanetan, Donostiako hizkuntza-paisaia euskarak gaztelaniak baino leku handiagoa edo gaztelaniak adinako lekua du

Ingelesa gora

Azken urteotan Donostiako dendetan ingelesak gero eta indar handiagoa duela ere ondorioztatu du ikerketak. Bereziki, bisitari gehien jasotzen dituzten auzoetan: Parte Zaharrean, Erdialdean, eta Grosen. Oro har, ingelesezko errotuluak %4tik %10era bitartekoak dira. Kasu gehienetan, ordea, ingelesa ez da funtzio komunikatiboarekin erabiltzen, baizik eta estetika kosmopolitagoa izateko helburuarekin.

Arropa dendetan nabaritu dute hau guztia, esaterako.

2008an Donostiara bisitan etorritako turistek hizkuntz paisaiari buruz eta hizkuntzei buruz zuten pertzepzioa aztertu zuten EHUko ikerlariek. 336 pertsona elkarrizketatu zituzten; 127 Espainiakoak eta 209 atzerrikoak.

Turisten pertzepzioaren arabera, euskarak berez duena

baino presentzia handiagoa du. Azterketan bildutako datuak eta turisten pertzepzioa ez datoz bat euskararen pisuari dagokionez. Turisten %58,6aren esanetan, Donostiako hizkuntz paisaia euskarak gaztelaniak baino leku handiagoa edo gaztelaniak adinako lekua du. Turisten iritziz, Donostia hiri elebiduna da eta lauetatik batek, ingelesa ikusten du hizkuntz paisaian.

Aurrera begira

Azterketa honetatik abiatuta, EHUko ikertzaileek beste analisi bat egingo dute, hizkuntz paisaiaren eta establezimenduetan erabiltzen den hizkuntzaren arteko erlazioa aztertzeko. Bezeroek, hizkuntza batean edo bestean egiteko hizkuntz paisaia kontuan hartzen duten aztertu nahi dute.

Egindako lanaren ostean, egoera nola ikusten duen galdetu diogu Jasone Cenozi: “Azken urteetan euskararen presentzia indartu egin delakoan nago; hezkuntza mailan eta eremu ofizialean euskararen estatusa ere handitu delako. Gure gizartearen elebitasunaren aldeko jarrera badago eta hizkuntz paisaian ere nabaritzen da hori. Hizkuntz paisaia euskararen erabilera txertatuta dagoela iruditzen zait, eta hala izan dadin bultzatzen da erakundeetatik ere”. ■

Babeslea: Hondarribiko Udala

